

תסס
פ"י הטור **כי תבוא** על התורה

צגנותן של לדיקים אצל ליוה הכתוב להודיעו ולננותו שתהיה אזכרת לשון הרע שומה צפינו מפני שהוא חטא גדול ומזוי צבני אדם:

פרשת כי תבוא

כו (א) והיה כי תבוא אל הארץ וגו' (ב) ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך. כתב ר' אזרחס בעצור שאמר והיה צהנית וגו' אמר יש מלות שהם קודם הנית סיד כי תבוא כגון ציבורים ומעשר ואין זה כדעת רבותי'. פי' הרמב"ן פי' הפסוק שתקח מראשית הפרי אשר תביא אל הצית מארץ ונרך שיפריש הפרי צדה ויקרא עליו שם ויציאנו לציתו ניסים אותו בכלי הראוי ויציאנו לצית הצמירה: והלכת אל המקום. כתב הרמב"ן כפי פשוטו מזהיר שלא תביא ציבורי' בלחד שעריך משנבחר כמו שמוזר בשחוטני חון אצל חוצת הציבורים הוא לאחר שכבשו וחילקו מיד כדברי רבותינו. ובסיפרי והלכת אל המקום אשר יצחר ה' אליה שם זה שילה וצית עולמי' ואפש' שגם כן לפי הסיפרי לא צל למע' נוצ וגבעון מציבורי' ולא צל אשר יצחר וגו' לומר אלל שצחר צשילה וצצית עולמים ונלסרו הצמות אצל לעולם לא צל למעט נוצ וגבעון מציבורים אצל צצמת יחיד אינם קרבים דמוצח כתיב צהו. ואולי מדכתיב צהו תביא צית ד' חלקיק לא קרבו צאלל ומשכן אלל צשילה שהיה שם צית אצנים: (ג) אל הכהן אשר יהיה בימים דהם. פירש"י אין לך אלל כהן צציימך כמו שהוא. והקשה הרמב"ן ודאי צענין חוקים צל לומר אלל השופט אשר יהיה צימים ההם אע"פי שאינו חכם כשופטים שהיו לפניו אצל צהקצת ציבורים למי יציאם אם לא לכהן צציימו אלל צל להשמיענו שהציבורים ניתנים לאנשי משמר ולא שיוליך כהן עמו מעירו. להקריב ציבוריו. ובסיפרי אשר יהיה צימיסבהם שהוא כשר ומחוקק לך צאותן הימים. ורובל לומר שאלס הקריב ציבורים לו עולה וקרצנות צכהן שהוא צחוקת כשר ונלאחר זמן נמלל שהוא צן גרושה וחלולה הקרצנות והציבורים כשרים כמו שאמר צפרק צתרא דקידושין: (ד) ארמי אובד אבי. זה לצן שרדף אחר יעקב. ור' אזרחס כתב כי ארמי הוא יעקב כאלו אמר הכתוב כאשר היה אצי צארס היה אוצד פי' בלא ממון כמו תנו שבר לאוצד וראייה ישתה וישכח רישו והנה הוא אומר ארמי אוצד היה אצי. והעעס לא ירשתי הארץ מאצי כי עני היה כאשר צל אל ארס גס גר היה צמלרים והיה שם צצמתי מעט ואחר כך שצ צגוי גדול ועתה הוציאנו ד' חלקינו מעצדות ויתן לנו ארץ טובה. ואם יעבון טוען חיק יקרא ליעקב ארמי נאמר לו כי כן כתיב יתרה הישמעאלי והוא ישראלי: (יד) לא אכלתי באוני ממנו. פי' הרמב"ן אע"פי שהודוי הוא בכלל המעשרות כמו שדרשו מריצוי הפסוק לא אכלתי צאוני ממנו

פי' הטור כי תבוא תע על התורה

חחר על הקדש לבדו כמו מעשר שני ונטע רבעי והם שאמורין צאוי וצטומאה: ולא נחתי ממנו למת. פירש"י לקנות לו ארון ותכריכין. והקשה הרמב"ן שאפילו למי נמי אסור שמעשר שני אין מחללין אותו חוץ לירושלים אלא על כסף נורה וצירושלים יתן הכסף על דבר הראוי לאכילה צקר ולאן ויין ושכר. והרמב"ם פי' שהוא כינוי שלא נתתי ממנו אלא ללרבי אכילה ושתייה ולא למת פי' דבר שלא יחיה צו האדם. וי"מ שהוא מתודה שלא נתן ממנו ארון ותכריכין אפילו למת שהוא מזה וכ"ש למי לקנות לו חלוק ועלית: (טו) אשר גרחת לנו כאשר נשבעת לאבותינו. פרש"י כאשר נשבעת לאבותינו לתת לנו וקיימת ארץ זבת חלב ודבש. וכתב הרמב"ן וא"כ פי' הפסוק ואת האדמה אשר נתת לנו ארץ זבת חלב ודבש וקיימת. ור' אברהם כתב כי טעמו להיותה כן תמיד כלומר וצרך וגו' את האדמה אשר נתת לנו להיותה ארץ זבת חלב ודבש. ואין צריך לכל זה כי בכלל השבעה הנתינה כאלה שאומר לחבירו נשבעת לי שזה שלך וכן בכלן כאשר נשבעת לתת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: (טז) היום הזה. כתב הרמב"ן הנה השלים משה לבאר את התורה ולחדש כל המצוות שצוה השם אותו לחדש להם ולכך אמר היום הזה ה' אלהיך מזה לעשות וגו' כי השלמתה לך הכל. והזהיר עליהם ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך: (יז) את ר' האמורא. שכן שקבלתם עליכם כל התורה בצירושיה וצדיקדוקיה גדלת השם ורוממת אותו שיהיה הוא לכם לאלהים ולא תודו לאל אחר: וללכת בדרכיו. לעשו' הטוב והישר והזכיר המוקים והמשפטים צפרט כאשר פירש ויכלול צממותיו כל המצוות עשה ולא תעשה. ולשמוע בקולו. כל אשר יצוה לכם משאר המעשי' על ידי ועל ידי שאר הנביאי. (יח) וה האמירך היום. כי היום הזה לכם כיום סיני והשם רומם וגידל אתכם צקיצול התורה שתביו לו לעם סגולה מכל העמים. (יט) ולחתך על חן וגו' לתהלה. שיהללך כל עמי הארץ להיות השם קרוב אליך בכל קוראתך: ולשם. שיאל לך שם צגויס צהדרו אשר שם עליך: ולחפארת. כי תתפאר עליהם לעשות צרם כל אשר תחפון כענין כי יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי: ולהיותך עם קדוש. לדבקה צו צסוף. ור' יהודה הספרדי פירש כי מלת האמרת נגזר ממלת ויאמר ופירושו עשית הישר עד שיאמר שהוא יהיה לך לאלהים והוא עשה לך עד שאמרת שתהיה לו לעם סגולה:

בז (א) ויצו משה וזקני ישראל. אחר שהשלים הכל יצוה

לזקנים שיצרו גם הם

עמו ויצוהו צעם לשמור כל המצוות כי כל עם הולך צעלת זקניו: שמור את כל המצורה. אמר ר' אברהם ומה הוא המצוה והקמות לך מצבים גדולות. וכתב הרמב"ן ואינו נכון אלא על כל המצוות. אמר.

תעא פ"י הסור כי תבוא על התורה

ולמר: אשר אנכי מצוה אתכם. ולא אמר שנחמו כי עיקר הדיבור למשה והזקנים הרימו קולם לעם לאמר שמעו והאזינו ועשו כן. ולאמר למטה וידבר משה והכהנים והלוים אל כל ישראל כי אמרו הכהנים לעם הסכת ושמע ישראל ומשה אמר היום הזה נהייתה לעם: (ג) וכחברת עליהן את כל דברי התורה הזאת. כ' ר' אברהם צמס הגאון שכתבו עליהם מנין המצוות כמו שכתובות בהלכות גדולות כעין אזהרות ופי' צאר היטב על הכתיבה. ורצותי' אמרו שכתבו בהן כל התורה בתלמיה וזיינייה וצשצעים לשון ואפשר שהיו האצנים גדולות מאוד או שהיו מעשה נס: למען אשר תבא אל הארץ. א"ר אברהם כי השם יעורך אם החלות לשמור מצותיו כי זאת מנוה הראשונה לציאתם לארץ. והרמב"ן כתב ולפי דעתי רומז לכל דברי התורה אמר שתכתוב כל דברי התורה להיות לך לזכרון למען אשר תצא אל הארץ ותכבוש אותה ותירש כל העמים ההם בהיותך זוכר כל התורה ושומר כל מצותיה: כתב ר' אברהם על הצרכה בני הנצירות ועל הקללה בני השפחות והם יחסרו שנים ונלקחו מצני ללא שבהם הרצים הגדול והקטן שבהם שהוא ראובן וחזקוני: (כ) כי גלה כנף אביו. כתב הרמב"ן לא אמר ערות אציו אלא כנף אציו דרך כבוד לאציו. למעלה כשהזכיר על העריות אמר גלה ערות אציו שכיון שחייב עונש גדול מיתה או כרת הושרך להזכיר הרעה שעשה על כן הזכיר הערוה אצל כנף די להזכיר כי גלה כנף אציו כי בגלוי כנף אציו לצד מחוייב כי מקלה את כבודו וכן לא יקח איש את אשת אציו ולא יגלה כנף אציו דרך כבוד שלא יקרב אליה כי אין ראוי לגלות כנפו אשר פורש על אשה דרך חופה כטעם ופרשת כנפיק על אמתך. כתב ר' אברהם טעם להזכיר אלו י"א עבירות צעבור שיוכל לעשותם צמסר ורלייה ושם צמסר כי אם יעשה בגלוי יומת וכן מכה רעהו צמסר והחל מהעיקר שהוא בינו וצין צוראו ולאחר כך בינו וצין אצותיו כי מי יודע אם יקלה אותם. ומסיג גבול רעהו כי הוא דבר סתר. ומשנה עור כי לא יוכל לפרסם מי השגהו. ומטה משפט גר ויתום כי אין עוזר להם. והזכיר גר כי אם יטה דין אחרים יערערו עליו ויפרסמוהו והגר והיתום והאלמנה אין להם כח וכן השוכב עם אשת אציו ואחותו וחמותו איננו נחמד להתייחד עמם על כן הוא דבר נסתר ואין כן שאר העבירות. ועם צהמה זכר ונקיבה כי אין להם פה שתזעק ותערער: (כה) לוקח שוחד. לפי דעת רבים הוא הדין ולפי דעתי הוא העד השקר: (כו) אשר לא יקים את דברי התורה הזאת. פרש"י שקצלו עליהם כל התורה צלורו. וכתב הרמב"ן ולפי דעתי כי הקבלה הוא שיודה צממות צלצו שמאמין שהעושה אותן יהיה לו שכר והעובר עליהם יענש ואם יכפור צלחת מהם אז תהיה צעיניו צטלה לעולם הנה הוא צלורו אצל אם עבר על אחת מהן כגון שאכל חזיר לתאותו או שלא עשה סוכה ולולב צעללה אינו צמסר שלא אמר אשר לא

פ"י הסור **כי תבוא** על התורה **תעב**

יעשה. ובירושלמי דורש. אותו על המלך וגדולי הדור שצידם להקים התורה ציד המצטלים אותה אפי' אם היה לדיק גמור והיה יכול להחזיק התורה ציד הרשעים המצטלים אותה הרי זה צלרור. עוד דורש בירושלמי על החזן שצריך להקים התורה על הציבור להראות פני כתבו לכל כמו שמפורש צמס' סופרים שמנציהין אותו ומראה פני כתיבתו לעס העומדין לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו שמנוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע ולומר וזאת התורה אשר שם משה:

כח (א) עליון על כל גויי הארץ. זאת הצרכה כוללת שלת יהא צמלס אומה

כמותכס: (ד) ברוך פרי בטנך. הקדים צצרכה פרי צטנך ואחר כך טנאך ומשאריתך כי פרי צטן הטוב והחציב יותר וצקללה אחר אותו כי העונש יגיע תחלה לנכסיו ואם לא ישוב ישיגנו צפרי צטנו. וכן הקדים צצרכות נגיפת האויצים קודם הצרכה צאסמיק וצכל משלח ידך כי נילוח האויצים הוא להם הצצוד הגדול ולורך גדול צכיצוש האצרות וישיצתס לצטח צין העמים וצקללה הקדים המארה צכל משלח ידך ואחר הנגיפה כי אותו העונש הגיע אליהם צאחרונה וגלו צסוף: (ו) הקמים עליך. לפי שכצור צרכס לתתך עליון על כל גויי הארץ חזור ואמר ואף אם יקשרו אויציק עליך יהיו נגפים לפניך ולכך אמר הקמים עליך: (יא) והוחירך. פ"י אם תהיה רעה או רעצ צארץ אתה תופר: (יג) לראש ולא לזנב. פ"י לראש כל העמים ולא לזנב לאחד מכל העמים כי היה צאפשר שיהיו לראש על עמים רצים וזנב לעב אחד נכצד ממנו. אי נמי שיתנך לראש מעתה ולא לזנב עד עולם צאחד מכל העתים וכן: רק למעלה. תמיד: ולא תהיה למטה. לעולם: (יד) ולא חסור מכל הדברים. כתב הרמב"ן שהוא נמשך למעלה עם כי תשמע שיצאו אליך כל הצצרכות האלה כאשר תשמע למנותיו וכאשר לא תסור ימין ושמאל יוכל הדברים אשר אנכי מורך צענין ע"ז שאם תלך אחרי אלהים אחרים צבר סרת מכל המצות. ואינו כצצרי צעל הלכות שמנאו צבלל מצות לא תעשה: (טב) הצלצל. פ"י הרמב"ן שהוא שם למחנה האויצ שאמר כל ענך ופרי אדמתך לא ישאו לך פירות כי יירש אותו האויצ הצף עליך וקורא החיל צללל צעצור שמשטיע קול מלחמה צמחנה וקול שופר וקול רעס מלשון צלללי שמע. ודע כי התוכחות מצמארה ומחומה וגו' עד ואף גם זאת צהיותם צארץ:

כט (א) ויקרא משה אל כל ישראל. כתב הרמב"ן כי אחרי שהשלים לאמר

להם דצרי הצרית קראס עוד שמע ישראל אתס ראיחס כי לא הלכו מלפניו שהכל מחוצר הוא: (ה) לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם. פ"י הרמב"ן לא אכלת' דבר שתוכלו לחיות ממנו כי עיקר מחיתס צמן

תעג פ"י הטור נצבים על התורה

היתה: למען תדע כי אני רה' אלהיכם. המחיה אתכם צמעה הנם. ואין לפרש כמו לחם לא אכלתי שנא' לגבי משה שלא אכלו לחם כלל כי לפעמים אכלו לחם כדכתיב אוכל בכם תשצירני ואכלתי כאשר עשו לי בני עשו. ורבותי אמרו כי תגרי אומות העולם מצ'אין להם צמדצר. ואפשר עוד לומר כי מעת שירד להם המן עד צואס אל שעיר לא אכלו לחם כלל כי הלכו צמדצר הגדול והגורא אצל צנת הארצעי' קרצו ליישוב ונאמר להם ולת העס לו לאמר אתם עוצרים צנצול אחיכם צני עשו אוכל תשצרו מאתם וגו' ושם כתיב ארצעים שנה ה' אלהיך עמך ומן העת ההיא היו האדומים והמואבים מקדימים אותם בלחם וצמים והיו גדולי ישראל קוין מהם ואוכלין לתענוג לא לטורח ולא לשצעה ועיקר המחיה שלהם צמן:

פרשת נצבים

(ט) אתם נצבים וגו' ראשיכם שבטיכם. פרש"י ראשיכם לשצטיכם. והרמז"ן פירש שכולל תחלה ואחר כך יפרט והכלל ראשיכם וכל שצטיכם וחוזר ומפרט זקניכם ושועריכם שהם ראשיכם הי זקן ונשוא פנים הוא הראש וכן שועריכם הם צלל ראשיכם כי כל מי שיש לו שררה ומינוי על הציבור נקרא ראש וחוזר ואומר כל איש ישראל שהם שצטיכ' והזכיר עוד הטף והנשים והגרים וחוטצי ענים ושואצי מים אשר להם מערצ רצ. והציאו שם הטף להציאם צצריה כי לפי עם דורות העתידים יצרות צריה או כדי לזכותם כענין שאמרו צהקבל. ורבותי' שאמרו מלמד שצאו קלת כנענים צימי משה דרך שצאו צימי יהושע ופר' אין הכוונה לומר שרמו אותם אלא צאו להשלים עמו כי כן המשפט כמו שציארנו אלא שלא כרת להן צריה ונתנם מיד לחוטצי ענים ושואצי מים: (יא) לעברך בברית. כתצ הרמז"ן הצריה הוא השצועה. ויתכן שצרת עוד עמהם צריה כצריה ראשונה אשר כרת עמהם צבר סיני שהקריצ עולה וזק חצי הדם על העס והחצי על המוצח אצל לא הוצרך להזכיר: (יד) ואת אשר איננו פה עמנו היום. שכולס הציא צצריה: (טו) כי אתם וגו'. שמא נפתה לצ קנתכם לשיקווי מצרים כאשר עשיתם צעגל או לשיקווי עמון ומואצ אשר ראיתם צדרך כאשר עשיתם צצעל פעור. ואמר: (יז) איש או אשרה. לפי שהאשה ממחרת להתפתות והזכיר יחידים ומשפחה ושצט ולא כלל כולם צכלל אחד משום דרך כצוד אצל משפחה או שצט יצולו צצריה מפני פחד הרוב. ואמר: פן יש בככם וגו' אשר לבבו פונרה היום. על הנפתה כצר לע"ז וצלבצו מאמין צה היום. או: פן יש בככם שרש צרה וגו' שיפרה וישגה וצימי' הצאים יוליא פרחים רעים וזה על אשר איננו פה עמנו היום כי האצ שרש והצן נצר משרשו יפרה והזכיר השורש לומר כי יכול להציא צאלה

פי' הטור נצבים על התורה תעד

הדורות הבאים שהרש אשר ממנה ילמחו הוא לפניו היו' והוא צא בצרית וצאלה הזאת: (יה) למען ספות הרזה את הצמאה. פי' הרמז'ן להוסיף השצעה עם המתאוה כי נפש השצעה תקרא רזה כענין וריתי נפש הכהנים דשן והמתאוה תקרא זמאה כענין זמאה לך נפשי והענין כי נפש האדם הרזה שאינה מתאוה לדברים הרעים לה כאשר תצא צלבו קצת תאוה והוא ימלא תאוותו אז יוסיף צנפשו תאוה ותהי' זמאה מאד לדבר ההוא שאכל או שעשה יותר מצראשונה ותתאוה לדברים רעים שלא היתה מתאוה לה תחלה כענין שאמרו חכמים משציעו רעב מרעיצו שצע ולכך אמר הכתוב צמי שהולך צשרירות לצו שאם ימלא נפשו צתאוות צשרירות והחזקות עליו אשר היא זמאה להם יוסיף נפשו הרזה עם הצמאה כי יתאוה ויזמא למה שהי' שצע ממנו ולאשר השציע נפשו צו ולפי שהזכיר שורש בהיה ראש ולענה אמר לשון זה כי יוסיף הרש ההוא אשר היא רזה ורעננה עם הצמאה ותצוננה כולם צמאות. ולמען אינו נתינת טעם לשרירות לצי אלך לומר צשרירות לצי אלך צצזיל ספות וגו' צצל הוא כמו לספות: ור' יהודה הספרדי פי' ספות לשון כריתה כמו האף תסעה כלומ' שיחשו צ המתצרך לצטל דברי הדיק שהוא כינוי צמלת רזה עם מלת זמאה שהוא הרשע והנה הדיק כרוה והי' כעץ שתול על מים והרשע זמא כמו כערער צערצה ויחשו צ כי צרכו צלצו תפסיק הקללה. ור' אצרהם אמר ספות לשון תוספת כמו ספד שנה על שנה והענין שלום יהי' לי אע"פי שצשרירות לצי אלך כי צדקת הדיקים אחיה למען שהם יותר מהרשעים אומר הרשע אני אחי' צצכותם כי הם רצים ואני יחיד חוטא על כן כתיב אחריו לא יאצה הי' סלוח לו כי אז יעשן אף הי' פי' מיד יכרת. ור' יונה המדרקק אמר כי ספות לשון כריתה צעצור שהוא רוחה שמת הדיק כמו הרשע צמיתת נפש הצהמית וחוש צ כי כן ימות צמיתת נפש השכלית: (יש) יעשן אף הי'. פי' ר' אצרהם ירפנו לש האף עד שיראה עשן: באיש ההוא. אלת היחיד איש או אשה: ומחה דה' את שמו. אלת המשפחה כי שם אחד לראש צית צצותם: (כ) והבדילו הי' לרעה. לכל השצט: מכל שבטי ישראל. הנשאים: (כא) ואמר הדור האחרון וגו'. והוא נמשך למטה על מה עשה הי' ככה לארץ הזאת. וחזר ולאמר: (בג) ואמרו כל הגוים. צצזיל שהאריכו הדברים צמשפטי מכות הארץ: (כה) אלהים אשר לא ידעום. פי' הרמז'ן שלא ידעו אותם צכח אלהות שימצא להם מעצמם: ולא חלק [הי' אלהי' צצותם] להם. לומר שלא נתן אותם הי' שרים על ישראל כאשר שמש שרים על האומות: (כח) הנסתרות לה' אלהינו וגו'. כתב הרמז'ן פי' כל המפרשים הנסתרות שאלם עשה צצטור לה' אלהינו והנגלות שעשה צצגוי לענוש עליהם. ונראה צדרך הפשט כי הנסקרות הם המעשים הנסתרים מן העושים אותם כמו שגילות מי יצן טנסתרות

תעיה פ"י הטור נצבים על התורה

נקני פ"י הנסמרות שהם השגנות לה' לצדו ואין לנו זהם עין אצל הנגלות שהם הזדונות לנו ולבנינו ולפי שהביא צאלה לעשות כל המטת הוילא מן המרס העושה בשגנה שלא יתקלל צאלה הזאת:

ל (ב) ושבח עזר ה' אלהיך וגו'. פ"י ותשוב אליו ותשבע

צקולו ככל אשר אנכי מצו

היום אתה וצניך ותקבל עליך ועל צניך לדורותיכם לעשות ככל אשר אנכי מצוה אתכם היום. אי נמי אתה וצניך כמו לך ולצניך כענין ואתה נוות וכן וירעו אותנו שהוא לנו: (ו) ומל ה' אלהיך את לבבך. כי צל לטבר מסייעין לו ואחר שתשוב אליו בכל לצדך הנג יעורר אותך. וכתב הרמב"ן ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר כי מן הצריחה היתה רשות ציד האדם לעשות כרצונו לדיק או רשע וכל זמן התורה כן כדי שיהיה להם זכות בצחירתם אצל צימות המשיח תהיה הצחירה צטוב להם צטבע ולא יתאווה הלצ למה שאינו ראוי והיא המילה הנזכרת כאן כי החמדה והתאוה ערלה בלב ומול הלצ הוא שלא יחמוד ולא יתאוה וישוב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון שהיה עושה מה שראוי לעשות ולא היה צרואו דבר והפכו חבו שאמרו חכמים והגיעו ימים אשר תאמר אין לי זהם חפץ אלו ימות המשיח שאין זהם לא זכות ולא חובה שלא יהיה צאדם חפץ אצל נעשה הכל צטבעו המעשה הראוי ולפי אין זהם לא זכות ולא חובה כי הזכו והחובה תלויין הכל צחפץ: (יא) כי החמדה הזאת אשר אנכי מצוך היום. כתב הרמב"ן הכוון לפרש שאינו מדבר על כל התורה שאם כן היה לו לומר כל המצות אלא על המצוה הנזכרת למעלה שהיא התשובה כי אעפ"י שאמר צלשון והשבות ושבת מצוה היא שמורה אותנו ששוב אל ה' אלהינו ומה שאמר צזה צלשון ולא אמר צלשון לזוי רומז צהצטחה כי כן עתיד הדבר להיות כן. והטעם לומר אם יהיה נדחק צקלה השמים ואתה ציד העמים תוכל לשבת אל ה' ולעשות כל אשר אנכי מצוך היום כי אין הדבר נפלאל ורחוק ממך אצל קרוב אליך מאוד וגו'. וזה טעם צפיק וצלצצך שיתודו את עונם צפיהם וישונו צלצצם ויקבלו היום התורה לדורות. (יט) העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ. אעפ"י שכבר העיד זהם השמים וחרץ הוסיף כאן החיים והמות נתתי לפניך שהן הצרכה והקללה וכי יעצמתך שתצמר צחיים למען תחיה אתה חרעך:

פרשת וילך

לא (א) וילך משה. כתב הרמב"ן לאחר שעברו צצריית והלכו

מלפניו איש לאהלו הלך הוא ממחנה לזייה

למחנה ישראל לכבודם כמי שרואה ליפטר מחצרו ואל ליטול רשות ממנו.

תעו

על התורה

וילך

פי' הטור

ואמר להם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לנחמס על עניינו כלו' כנר
 זקנתי ואין לכם עוד תועלת ממני ועוד כי השם ליוזני שלא לעבור ולא
 תפחדו כי השם יעבור עמכם במקומי. ואע"פי שמשא היה בתוקפו
 כאשר הכתוב מעיד לא גם למה אמר בן כדי לנחמס. ורבותי' אמרו
 שנסתתמו ממנו מעיינות החכמה והיה זה דרך גם שלא ידאג על שלקת
 יהושע גדולה בפניו: (ט) ויכתוב משה את התורה הזאת. מזרשית
 עד לעיני כל ישראל אע"פי שכתוב תקרא את התורה הזאת זמניהם
 ואינו אומר אלא על ספר אלה הדברים שאני הכא שחזר וספרש ויהי
 ככלות משה לכתוב את דברי התורה על ספר עד תומס: (יג) ובניהם
 אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה. כי ישמעו וישאלו והאבות
 ידגלוס ויחנכוס כי אין הטף הזה יונקי שדים אלא הם קטנים בקרובים
 להמתקן ולכך אומר כאן ולמדו ליראה לעתיד ולמעלה אומר ולמדו ויראו.
 אבל רבותי' דרשו הטף ליתן שכר למציאיהם: (יד) ואצונו. פרש"י
 ואצונו. וכתב הרמב"ן ואין נורף כי כאשר אמר לו השם אתה תצא מזה
 היא ואלו היה מתעלל ולא יעשה חייב מיתה. ויתכן לפרש ואלונו שאמנה
 אותו נגד ומזה על ישראל: (טו) ויעמוד עמוד הענן על פתח
 האהל. כתב הרמב"ן הטעם כי ראה לדבר עם משה שישמע יהושע ושם
 יצוה וזה את יהושע הוא צעמו. והנה למשה נאמר ונועדתי לך שם
 ודברתי עמך מעל הכפורת אבל יהושע לא היה צמעלה ההיא ואסור היה
 לו לכווס צאהל כלל ועל כן אמר ויעמוד עמוד הענן פתח האהל לצד
 כי היה הענן וכל הכבוד על פתח האהל חופף עליו: (טז) אלהי נבר
 הארץ. פרש"י גויי הארץ. וכתב הרמב"ן ואינו בן אבל אותו אלהים הוא
 נבר בארץ ההיא כי השם הנכבד יקרא אלהי ישראל כענין שנא' לא ידעו
 את משפט אלהי הארץ: (יז) ואמר ביום ההוא הלא על כי אין
 אלהי בקרבי. כתב הרמב"ן אינו וידוי גמור כענין והתודו את עונס
 אבל הוא הרהור בחרטה שיתחרטו על מעלם ויכירו כי אשמים הם: (יח)
 ואנכי הסתר אסתיר פני. מהם פעם אחרת כי צעבור שהרהרו בלנס
 כי חטאו ועל כי אין אלהים בקרבם מלאוס הרעות היה ראוי לרוב חסדי
 השם שיעזרם ויילם כיון שכפרו צע"ז ולכך אמר: על כל הרעה אשר
 עשיתם. לצנות צע"ז יסתיר עוד פנים מהם לא כמסתיר פנים הראשון
 פני רחמיו וימלאוס לרות רבות ורעות רק שיהיו במסתיר פני הגאולה
 ויעמדו בהצטמת ואף גם זאת צהיותם בארץ אויביה' לא מאסתים וגו'.
 עד שיוסיפו על החרטה הנזכרת וידוי גמור ותשובה שלמה כמו שנזכר
 למעלה ושנת עד ה' אלהיך: (יט) ועתה כתבו לכם את השירדה
 הזאת. כתב הרמב"ן ורך הפשט יצוה למשה ויהושע עומד עמו וקורא
 ורואה זה טעם ויכתוב משה וילמדה את בני ישראל שמשא הוא העקר
 כי ממנו שמעו ולמדו וגם יהושע היה מלמד עמו כמו שאמר בסוף הוא

תעז
פיי' הטור
וילך
על התורה

יהושע בן נון. ופי' השירה הזאת על האזינו שאומר למטה וקורא אותה שירה כי ישראל יאמרו תמיד בשירה ובזמרה וכן נכתבה בשירה כי השירים כותבין בהם הפסק במקום הנעימה: (כא) כי ידעתי את יצרו. כי אף אם לא ידעתי העתידות כבר ידעתי מה שעשו עד היום: (כד) ויהי ככלות משרה לכהוב. כתב הרמב"ן כי מתחלה כתב התורה ונתנה לכהנים כאשר אמר למעלה ולא אמר להם אלא יניחו אותה ולאמרי בן נלטווה בשירה ויכתוב אותה וילמדה את בני ישראל זו ציוס והנה הוסיף אותה על התורה ויהי ככלותו לכתוב הכל בספר התורה אז נזיה לכהנים לקוח את ספר התורה ושמתם אותו מלד ארון ברית ה' אלהיכם שיהא מונח בלרון כי מעתה לא יגעו בו כלל לא להוסיף ולא לגרוע וזה טעם ויהי ככלות וגו' עד תומס. ועל כן אמר ר' חזקיה כי וזאת הברכה מוקדמת למקומה למעלה כאשר נאמר וילך משה וידבר את הדברים האלה שאז הלך אל כל שבט להודיעם שהוא מת ולחזק לבם בדברי יהושע ואז צרכם. ויתכן כי אחרי שכתב השירה ולמדה את בני ישראל איש איש לשבטיהם שהציאם לפניו אל בית המדרש כתבה בספר התורה וזיה הכהנים לקוח את ספר התורה הזה לומר שגם השירה הזאת תהיה מונחת בלרון עם התורה כי היה שם לעד ואמר שיקהילו אליו מיד כל זקני השבטים והאומרים והעם יאספו עמהם כי כן נאמר בסוף ויבא וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם והנה עשו הכהנים כן ויקהילו אליו כל העם ולא אמר לו השם עלה אל הר העצרים ואז נתחייב לעשות כן מיד ועמד וצריך אותם וזאת הברכה ויכתוב אותה בסוף הספר שנתן לכהני' ואז עשו הכהנים מה שזיה אותם ונתנו הספר שלם מלד ארון ברית והנה הכל כסדר האמור בתורה:

פרשת האזינו

לב (א) האזינו השמים ואדבריה ותשמע הארץ.
י"מ השמי' המלאכים שוכני שמים והארץ יושבי הארץ. וי"מ על עדות המטר שהוא מהשמים ועל הארץ שתתן יבולה. והנכון שהוא שמים וארץ טמש שדרך הפסוקים להעיד בדבר הקיים ועומד לעולם וכן שמעו הרים את ריב ה'. ומשה אמר האזנה על השמי' ושמיעה על הארץ וישעיה אמר בהיפוך שמעו שמים והאזיני ארץ לפי שלשון אזנה נופל בדבר הקרות לאדם ומשה שהיה קרוב לשמים אמר בהם אזנה וישעיה שהיה קרוב לארץ אמר בה לשון אזנה: (ב) יערוף במטר לקחי. פי' ר' חזקיה ירד במטר לקחי פי' למודי כמו כי לקח טוב נתתי לכם: תול כטל אמרתי. כפל הדבר לחזק כדרך הנבואות והתפלל משה שיהיו דבריו כטל ומטר שלא ישונו ריקם כי אם הרו' את הארץ והטעם שיעשו דבריו בלבות השומעים

תע

על התורה

האזינו

פי' הסוד

כמעשה הגשם בארץ להולידה ולהמיחה: (ד) הצור תמים פעלו. כתצ
 ר' אברהם התחיל צוה להודיע כי כל מה שאירע לישראל בעבור מעשיהם
 הרעים ה': פעלו. כתצ ר' אברהם כי כל מפעל חסר בעבור הצטרפו
 לאשר היא למעל' ממנו לצד מפועל השם הנכבד: כי כל דרכיו משפם.
 שלא ישתנו רק הם על משפט אחד אבל כל הנצרכים ישתנו מעשיהם
 כפי צרכיהם ומעשה השם לכבודו בגבורה כפי החכמה: אל אמונה.
 הוא לצדו יש לו גבורת אמת כי כל גבורה לגבורים היא מקרה ומיד אחר:
 ואין עול. שכיון שהוא אל אמונה לא יתכן שיעשה עול: (ה) שהח
 לו לא בניו מומם. פי' הרמז"ן מומם שחת אותם לו עד שקראם
 לא בניו פי' שאינם עוד בניו: דור עקש יפתלחול. מפרש הטעם
 שלא בא חסרון צמפעל מעלת הנור כי הוא תמים לעולם ולא יבא צו
 חסרון אבל מומם הוא המשחית אותם לפני אובייהם: (ו) עם נבל
 ולא חכם. פרש"י ששכחו הטוב שעשו להם וכו'. והרמז"ן כתצ ואנקלוס
 תרגם דקצילו אורייתא עשהו מן נבול תבול שפירש צו מלאה תלמה פי'
 עם שנלאו צעשיית התורה ולא יתחכמו צמה שהוא לטוב להם כל הימים.
 ור' אברהם אמר נבל צמעשה ולא חכם נבל. ולפי דעתי העושה טובה
 חכם נקרא נדיב ומי שמשלים רעה למי שהטיע עמו נקרא נבל והוא שאמר
 לא יקרא עוד לנבל נדיב כי הוא הפכו ולכך אמר על נבל הכרמלי ונבלה
 עמו שגמל רעה לדוד שהטיע עמו ולכך אמר הל' תגמלו זאת על הטובה
 שעשה לכם. עם נבל שהוא משלים רעה תחת טובה. ולא חכם לדעת כי
 לנפשם יגמלו הרעה ולא לאל כענין שנא' אם חטאת מה תפעל צו וגו'.
 (ח) בהפרידו בני אדם. יש מפרשים בהפרידו בני אדם צימי דור
 הפלגה שנפצה כל הארץ: יצב גבולות עמים. ארנות שצעה עממים
 למספר בני ישראל: (טו) וישמן ישורון. ישראל שהיה ישר: ויגבל
 צור ישועתו. כתצ הרמז"ן פי' ר' אברהם שגם לחלל את השם שאמרו
 צגיים שלא יוכל להשיע. ואינו נכון שעדיין מספר חטאיהם ואינו מזכיר
 עונם ונקמה שיעשה בהם עוד ויאמ' אסתירה פני מהם. והנכון כאשר פי'
 למעלה כי הנבלה תשלוט רעה תחת טובה אמר שנטש אלוה שצראו בעבור
 זרים וינבל צפיו וצמחשצתו נור שהיה מושיעו לומר שאין צעבודתו רק גמול
 רע כי צעבודם הזרים יהיו טובי' וישעבו להם וצעבוד' הנור יהיו נצוים ושפלים
 לכל העמים: (יט) מכעם בניו ובנותיו. כתצ הרמז"ן הזכיר כאן הצנות
 מה שאין דרך לעשות כן כי לעולם מזכיר הצנים והצנות בכלל אלא רמו
 הוא כי יהיה צדור הצרצן רשע הנשים ופשיעהם גדול מאוד להכעיסו כי
 הן נלמדות צע"ז ציותו והן מפתות האנשים כאשר מפורש בצדרי ירמיה:
 (כ) ויאמר אסתירה פני מהם. כתצ ר' אברהם ויאמר השם אל לבו
 או אל המלאכים אסתירה פני מהם אראה מה אמריתם פי' אסתירה פני
 מהם בעבור שאני רואה מה יעשו באחרונה. ואגכון שהוא כפשוטו ואראה

מה יעשו באחריתם כאשר נר להם : (כד) כזי רעב . פי' ר' אברהם שרופי רעב כמו למזל לאתונא : ולחומי רשף . אכולי [רשף] עוף כמו וזני רשף יציהו עוף . והנכון שהם ד' שפטים הרעים והם רעב וזהו מצי רעב ולחומי רשף וקטב מרירי זה הדב' וכן צהמו' חיה ומרב מחן תשכל חרב . והנה יהיה פי' רשף כמו רשפי' והטעם שיתחמם הנשר מהאור . וקטב כמו הכרתה . מרירי מרירו' באור כמו כמרירי יוס : (כו) אמרתי אפאידם . כתב הרמב"ן אמרו המדקדקים אפזר' בכל פאה ולדעתי שהיא מלה עורכ' כאשר הזכירו צסיפרי ופירושה שלשיתם צמקוס ובענין שיאמרו עליה' גם אי הם לומר שלא יאשר להם שם ושאר צגוים ולא יודע מקומם חיה ורומז לגלות עשרת הצבטים שגלו לנהר גוזן שחבמים קורין לו סנצטיון ופירושה שלשיתם כי יש לפרשה לפי הענין שאומר אחריו לשציתה מלנוש זכרם : (כז) לולי בעם אויב אגור . כתב הרמב"ן מזה הפסוק יורה כי צגלותם עתה תמה זכות מצות שהפסוק אומר לשציתה מלנוש זכרם שלא יהיה להם זכר צעמים ולא יהיה להם הצלה מידם רק צעבור שמו הגדול והטעם צעמנה הזאת לא מפני שרולה להראות כוחו לעמים כי כל העמים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו אצל הענין הוא כי השם צרף האדם צתחטונים שיכיר צורלו ושם הרשות צידו להרע או להטיב וכאשר חטאו וכפרו צו כלם ולא נשאר רק העם הזה המיוחד לשמו ופירסם צאותות ומופתים שעשה בצבילם כי הוא אלקי האלקים ואלדוני האלדונים וגודע צזה לכל העמים והנה אם ישוץ ויאצר זכרם יטכחו העמים את אלותותיו ואת מעשיו ולא יסופר עוד צהם : ואם אדם יזכיר אותם יחשבו כי היה כח טכחות המזלות והבוכצים וחלף ועצר והנה תהיה הצריחה בצדס צטלה לגמרי שלא יאשר צהם יודע את צורלו ועל כן ראוי מדין הרלוץ שהיה צצריאת העולם שיהיה רלוץ מלפניו להקיים לו לעם כל הימים כי הם הקרתים והיודעים אותם מכל העמים . וזה טעם כי ידין ד' עמו ועל עצדיו יתנחם שיכיר להם צרחמים כי הם עמו ויזכור כי הם עצדיו יעמדו לו צגלותם כעצדים לסבול הצרות והשעבוד : (כט) לו חכמו . פי' חילו חכמו הגוי הזה שיטכילו כי השם פעל כל זאת לישראל צעבור עוונם אז צינו לאחריתם כי כן יעשה השם להם צעבור עוונם . פי' יטכילו הנם חיה ירדוף אחד ממנו אלף של ישראל . אי נמי חיה מתחלה רדפו אחד מישראל אלף ממנו ועתה צורם מכרם : (לח) אשר חלב ובחימו יאכלו . כתב הרמב"ן אמר לשון רבים יאכלו יתנו לאלהימו שהוא רבים ואלל העמים רבים הם . לכך אמר : (לט) ראו . עמים כולם : כי אני אני הוא . יחד : ואין אלקים עמדי . לעזור ואין כנגדי להליל ולמחות צידי מלעשות כל רלוני להמית ולהחיות ולמחון ולרפוא . ור' אברהם אמר אני אני הוא פי' אני הוא ולא אשנה אני שהמתי את ישראל ואני אחיה אותם הם ינללו ואין מליל אתכ' מידי . ורבים אמרו כי מזה הפסוק נלמוד חיי העול' הצא

פ"י הטור וזאת הברכה על התורה תפ

וראיי' שיאמר תחלה אמית ואחר כך אחיה וכן אמר מוריד שאלו ויעל : (מג) וכפר ארמתו עמו. פי' ר' אברהם יש אומר שהוא מסר ולא"ו והטעם אדמתו ועמו. וזדדש כי הארץ תכפר צעד עמו. ולפי דעתי פי' יכפר על אדמתו מי עמו פי' ישראל יעשו נקמה בגוים והם יכפרו על ארץ ישראל צעבור הדם שספך זה כמו ולארץ לא יכופר. או פי' וכפר אדמתו יעבר אדמתו כמו וכפרתו וכן אמר יחזקאל על סוף המלחמות ומתרו צארץ והנה ישראל יתארוה. כתב הרמב"ן והנה השירה הזאת אשר הוא בנו לעד אמת וכו' עד סוף הפרשה: (מד) הוא והושע בן נון. כתב ר' אברהם קראו הושע בשם שכל ישראל יודעים אותו כי מי ידע שכנה משה שמו יהושע כי אם קרואי מועד לצדס דורך הדרש יזוע:

פרשת וזאת הברכה

לג (א) וזאת הברכה וגו' איש האלקים. וברכתו קיימת. ופתח בזה אמר לפי שסיי' יעקב חזת אשר דיבר להם אביהם. ואיתא במדרש שאמר לבניו עתיד אדם כיוולא צי לצרך לתכס ומטקוס שפסקתי משם הוא מתחיל וכיון שזא משה לצרכם פתח חזת: (ב) ד' מסיני בא. כתב הרמב"ן כמו שדרשו רבותי' על מתן תור' שלא ראו האומו' לקבלה והזכיר כל זרע אברהם שלא ראה אחד מהם לקבלה ונגל' גם כן לשאר האומות ולא ראו לקבלה כפי הקבלה. ויתכן לפרש מסיני זא שמש' התחיל להאצין שכינתו צישראל ושוב לא נסתלק' מהם שמתחל' ירד הכבוד על הר סיני ושם היה כל זמן שהיה משה עולה ויורד וכאשר ניתנו לו לוחות האחרונות שכן הכבוד צאהל משה וכאשר הוקם המשכן שכן הכבוד צמשכן ומשם היו לו כל הדברות כל ימי המדבר: וזרה משעיר למו. כי אחרי נסעס מסיני צמסע הראשון שכן הענין צמדבר פארן ומשם שלח המרגלים ונתתדה ולא היה הדיבור עם משה עד שזאו אל שעיר צנצול צני עשו צסוף הארצעים כמו שנאמר שם כי ד' חלקיק צרכך צכל מעשה ידך וגו'. והנה אז צצואס משעיר היה השם להם לאור עולם ושלמו ימי אצלס וליוה אותס להשמר משעיר עמון ומואצ ואמר להם שיחלו לרשת ארץ סיחון ועוג: הופיע מדבר פארן. שנסתכל צהס ושס עניינס למאור פניו מהר פארן כי תחלת הבנסתס למדבר הגדול היה ממדבר פארן ומאז הופיע עליהס לראות מה הס לריכס צמדבר הגדול מלשון על עצת רשעים הופעת: ואחה מרכבות קודש מימינו אש דת למו. פי' עלה עליהס מרצבות קדושי עליון אצל מימין תפארותי היתה להם אש דת ולא מיד המלאכי' הנזכרים רק מימין השם צעלמו: אש דת למו. פי' שהראה להם אש העליונים והשמיים הדת כענין שנאמר ועל הארץ הראך את אשו הגדולה: (ג) אף חובב עמים. גם אזהב לישראל שסס עמים רבים כענין אחריו צנימין צעממיק: כל קדושו בידך. הס

תפארת ה' **וזאת הברכה על התורה** פי' הסוד

בני לוי שהקדמתם אליך להיותם חונים סביבות הארון. והרמב"ן כתב כי
 חובב מגזרת לטמון בחוץ עוני. מענין חדר בחדר להחבא. וחס חביון עשו
 ופירושו גם אלה צדיק מחזיא ומסתיר עמים כל קדושי ישראל כלומר כי
 כל העדה כלם קדושים והשם יסתיר צידו: והם הוכו לרגליך. כתב
 ר' אברהם אין לך חצר יש אומר מלשון תוך כאלו הולכין בתוך רגליך ויש
 אומר כי התי"ו במקום ה"א פי' הוכו לרגליך פי' שהם מוכים בכל מכה
 במדבר ללכת אחריך בכל אשר תלך: ישא מדברותיך. שישא דברך על
 שפתיו ויהנה בהם תמיד: (ד) מורשה קהלת יעקב. דרשו רבותי' לא
 אומר בית יעקב או זרע יעקב אלא קהלת לרמוז שיקהילו רבים עליהם
 ותהיה מורשה להם ולכל הנקהלים עליהם והם הגרים הנלנים על העם
 לשרתו: (ה) ויהי בישראל מלך. כתב הרמב"ן רמו על השם הנכבד
 הנזכר שהיה מלך על ישראל זהותם ישרים ונאספו כל ראשי העם וכל
 שבטי ישראל יחד ודבוק עם פסוק של מעלה כי ישראל יאמרו תמיד התורה
 אשר ליה לנו משה תהיה ירושה לכל קהל ישראל עדי עד לא נחליף אותה
 לעולם ויאמרו גם כן שיהיה השם למלך על ישראל בהתאסף ראשינו וקנינו
 ושומדינו וכל שבטי ישראל שכלנו יחד קבלנו מלכותו עלינו ואנחנו מידיים
 לשמור תורתו ומלכותו לעולמים וזו היא קבלת עול מלכות שמים. והנה
 הזכיר התורה בכלל ומלכות שמים בפרט שכל המודה במלכות שמים כופר
 בע"ז ומודה בכל התורה כולה ורמוז כי הם וראשיהם קבלו מלכות שמים
 מפי הגבורה וראו שהיה מלך ישראל וגאלו והתורה קבלו מפי משה שקבלו
 עליהם ועל זרעם להאמין בו ולעשות כל אשר יצוה מטעם המלך כאשר
 אמרו ואת תדבר אלינו ושמענו ועשינו. וי"מ אותו על משה ויהי משה
 ציבור מלך בהתאסף ראשי עם שמענו ראשי עם התורה מפורשת מפיו
 וכן כתב הקהילו אלי כל ראשי שבטיכם ולפי זה צריך לחצרו עם פסוק של
 מעלה תורה זוה לנו משה להיותה מורשה לכל קהלת יעקב והוא היה
 מלך עלינו ועל כל שבטינו יחד וראוי לנו לעשות דבריו ומלותיו כי מלך גדול
 וחכם היה עלינו. וי"מ מלך על התורה ויהי התורה הנזכרת ציבור מלך:
 (ו) יהי ראובן. כתב הרמב"ן א"ר אברהם החל בראובן שהוא הצבור ולא
 הזכיר שמעון בעבור עון פעור כי העובדים לפעור משצט שמעון וראייה
 לדבר ממה שחסרו מספרם במנין השני והיה זה ממה שמתו במגפה בדבר
 פעור ועוד כי המוכה היה נשיאם וכן דעת רש"י והמפרשים. ולפי דעתי
 אין החסרון ראיה שהרי עדיין חסרו י"ג אלף מלבד המתים במגפה ועוד
 כי גם משאר השבטים חסרו קלת כי בני גד חסרו ה' אלפים ובני אפרים
 ה' אלפים ועוד כי הכתוב שאומר וילמד ישראל לבעל פעור ואומר קח כל
 ראשי העם נראה שהיה בהם מכל השבטים וכל דיינייהם שופטים בהם ומן
 המוכה אינו ראיה כי היה נשיא בית אב ולא נשיא שבט והמאמר הזכיר
 ענין דתן ואזכיר בשם תפתח ארץ ותצלע דתן ותכס על עדת אבירם

פ"י הטור וזאת הברכה על התורה תפב

והזכיר וילמדו לבעל פעור עם וימאסו בארץ חמדה בכלל העם וחלילה שימנע משה מלצרך שמעון ולא ימחה שבט ישראל שכבר כלו הנלמדים לבעל פעור כמו שנאמר כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ד' חלקיך מקרבך והנשארים על כלם נאמר ואתם הדבקים בד' חלקיכם ולמה לא יצרכם והנה כלם עשו העגל וחטאו במרגלים ונתכפר להם וצרכם. והנכון צעירי כי הכתוב לעולם אינו מונה בשבטי ישראל רק י"ג וכן אמר בצרכת יעקב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר והנה יעקב הזכיר י"ג והזכיר יוסף בשבט אחד ומשה ראה והזכיר יוסף בשני שבטים כמו שאמר רבנות אפרים אלפי מנשה והיה זה מפני צ' דברים האחד מפני שכיון שליוהו הקב"ה לעשותו שני שבטים צמנוכה המוצח ודגלים ונחלת הארץ הולרך למנותם שנים בצרכתם ועוד שהולרך להזכיר יהושע המנחילם הארץ והוא משבט אפרים הקטן הולרך גם כן להזכיר אחיו הגדול ממנו והנה ראה לברך לוי כי מצרכתו יורוך כל ישראל שיהיו קרובותיו לרזון להם לפני ד' והולרך להשאיר אחד מהשבטים שאינן בכל מקום אלא י"ג כנגד י"ג מזלות ברקיע וי"ג חדשים בשנה וכן צהר גרזים והר עיבל שמנה שבט לוי לא הזכיר יוסף בשני שבטים וכן תרא' בחלוקי יחוקאל שמנה בחלוקה הארץ יוסף לשני שבטים ולא הזכיר לוי ובשמונה תולדות העיר הזכיר שער לוי אחד ולא מנה יוסף לשני שבטים אבל אמר שער יוסף אחד כי לעולם לא ימנו רק י"ג שבטים והשאיר שבט שמעון שלא היה שצטו גדול ולא היה צו צרכת אציהם יעקב מרובה אבל חלקם ציעקב והפינס בישראל והנה יתצרכו גם מצרכת שאר השבטים. סדר תחת הצרכה היתה צרות הקודש והקדים ראובן כי לקח נחלתו בראשונה ועוד כי הוא הבכור ומשה התפלל עליו שלא ימחה שמו בחטאו ולכך נתן לו בצרכתו משפט הבכורה ואחרי כן יהודה כי הוא הנחיל הראשון בארץ והוא העול' בתחל' למלחמ' אשר צה יצרך אותו והנה צרכתו כוללת כל ישראל ואחרי כן לוי החונים עם בני יהודה בירושלים ושם יהיו קרצניהם לרזון ואחרי כן בנימין שהיתה נחלת' עם בני יהודה וירושל' וצהמ"ק בין בני יהודה ובין בני בנימין והלויים יחנו עם שניהם ואחרי כן בני יוסף כי כן היתה נחלתם שנאמר ויעל מטה בני בנימין למשפחותיה' וילא גבול גורלם בין בני יהוד' ובין בני יוסף ואחרי כן השלים לברך בני הגזירות והקדי' וזולון ליטשכר כאשר עשה יעקב וכן נפל גורלם הגורל השלישי לבני זבולון והגורל הרביעי לבני יששכר ואח"כ צירך בני השפחות דן ונפתלי ואשר כסדר תולדות' והוא הדגל שלהם והקדי' גד לכל בני השפחו' כי נחלתו תחלה עם בני ראובן המוקדם והוא היה דגל הארצוני: וחי ראובן ואל ימות. פ"י ר' אברהם שימיה ולא ימות לעולם שימך שימיה כגן אדם לחיות שנים קלוצות וימות: ויהי מותו במספר. שלא יהו מועטים שכל דבר שיסופר הוא מעט. וכמה הרמז"ן ויותר נכון כמו שפירש"י וחי ראובן בישראל ולא ימות שלא יכרת שבטו באחד מכל הזמנים ויביה פקודיו

תפג פ"י הטור **וזאת הברכה על התורה**

במספר בני ישראל לעולם שהתפלל עליהם שלא יגרום חטאו והכעם הגדול
 שכעם עליו אציו נחללו יצועי אציו להמדית שמו. ופי' מתיו שכל אשה
 יזכו נזה ולא ימדת אפילו מקלת השבט נחמאלו. ופי' מספר כמו במספר
 כמו לזנות בית אציה. אי נמי שיהיה מתיו מספר ישראל שימנה ראובן
 כמשפט הנכור. וי"מ הנצרכה הולת על כיצוס הארץ. ימי ראובן נעצרים חלולים
 למלחמה לפני בני ישראל פי' שיתנצרו ולא ינולחו כמו ועל חרדך תחיה. ואל
 ימות שלא יפלו מהם במלחמה. ויהי מתיו מספר שיחזרו לאהליהם כמספרם
 ולא יפקד מהם איש וכן צריך גד חזרו צענין הזה. והפי' הזה קרוב אצל
 פי' הראשון יותר נכון כי נצרכת משה מעין נצרכת יעקב: (ז) וזאת ליהודה.
 כתב ר' אברהם וכן אמר ליהודה שיחיה ולא ימות והוסיף לו עוד שמע ה'
 קול יהודה. וכתב הרמב"ן וזה איננו נכון כי לא נתחייב נצרכת הזה שיחלל
 עליו כן כאשר לא התפלל כן על שאר ה' שבטים אצל הוא כפשוטו וזאת
 הנצרכת אשר צריך ליהודה. אצל למה שמפרשים שלכך צרכו נחיים לפי שפתח
 צהאלת יוסף תחלה ולכך צרכו שיחיה כשילך למלחמה ויהי מתיו מספר שלא
 יפקד משה איש אתי שפיר שלכך אמר וזאת ליהודה שגם זו הנצרכת יהיה
 ליהודה כי הוא אשר נצר באחיו ויולא תדיר למלחמ' כי גם הוא הציל את
 יוסף. ודלוי גם הוא לאותה נצרכת: שמע ה' קול יהודה. נצלתו למלחמה
 כי הוא יעשה נחלה: ואל עמו תביאנו. אל המחנה. או תפלה על
 הזולאים למלחמה צורך חוב שיחזרו לשלום: ידיו רב לו. יספיקו לו
 ידיו ואין צריך למי שיעזור אותו וזלתי עזרת השם ית' לנדו. ויש אומר
 לשון מריצה ידיו יריצו לו ובעדו. ויש אומרים כמו וצדקים רב עגורת
 וימרדוהו ורצו. וכתב הרמב"ן שרומז למלחמתו הראשונה אל הכנעני ואמר
 ידיו רב לו שיקח מצדו ויכבוש מהם ארנות רבות יותר מן הראוי לו נחלתו
 רומז שינחיל מנחלתו לשמעון אחיו והוא שנא' מחבל בני יהודה נחלת בני
 שמעון כי היה חלק בני יהודה רב מהם וינחלו בני שמעון [נחלק נחלתם
 והזכיר בני שמעון] צדמו עם יהודה: (ח) וללוי אמר. פירש"י ועל לוי אמר
 כמו אמרי לי אחי הוא. וכתב הרמב"ן ולפי דעתי כי צעבור שהזכיר משה
 נצרכתו שם ראובן ויהודה ימי ראובן קול יהודה ולא הזכיר שם שאר השבטים
 נצרכתם לכך אמר זה הלשון וללוי ולבנימין לומר כי היו השבטים לפדיו וקורא
 ללוי ומשיא עיניו עליו ולומר תומיק ואוריק וכן לכל שבט ושבט צריך אותם
 פנים אל פנים: אשר נסיתו במסה. פי' ר' אברהם שנסית אותם בנסיון
 והטעם שנמלא חסיד בכל אשר נסית אותם ולא נמלא בו דופי חן עמי
 מריצה שכבר העגשתו. וכתב הרמב"ן והנכון צדך הפשט כי נצרכתו כפשוטו
 המקום אשר ניסו בו השם צרפדיים על כן צרכו ואמר תומיק ואוריק יהיו
 לעולם לאיש חסידך אשר נסיתו נצרכתו כאשר חטאו בני ישראל וינסו השם
 על המים והוא לא היה צדך העדה הנועדים על ה' אלא האמין ונפגעם
 השנית מריצהו ותענישהו על מי מריצה של ישראל כי צעבור מריצתם היה

פי' הסוד וזאת הברכה על התורה תפד

עליו העונש ולא שמעל הוא צםס רומז כי החטא היה מפני העם כי צעצור מריצתם חשצו נעשה וזהרן שיצטרכו לעשות מה שעשו שמה נסתלקה שכינה צעצור ענשם והוא שנא' ויקליפו על מי מריצה וידע למשה צעצורם. ופי': תריבהו. כמו ריצה ה' את ירצי ששלמת לו משפט הריצ אשר רצו בני ישראל את ה'. והנה מתחלה דיצר צמסאים כי אמר ללוי שיהיו תומק ואוריק לאיש חסיד מהם ואחרי כן בכל השצט שניסה אותם צעגל וצממרים וצמדצר ועל כן אמר: (י) יורו משפטיד. על כל השצט שהם ראויים לכך שיוורו משפטיד ושימו קטורה הכהנים מהם: (יא) ברך ה' חילו. פי' הרמז"ן שירצו ולא ימעטו צצואם אל הקודש כענין אל תכריתו שצט הקהתי ולזנקלות תרגס נכסוהי מלשון ואת כל חילס והוא דצק לשימו קטורה ברך ה' חילו כמו שאמרו רצותינו צקטורת שהיא מעשרת: ופועל ידיו תרצה. הקרצנות: מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומון. פי' ר' אברהם מן אשר יקומון עליהם: (יב) יהיה ה'. פי' צנימן שהוא ידד ה' ישכון צארנו לצטח: עליו. פי' על השם הנזכר והשם יהי' חופץ עליו כל הימי' ומשרה שכינתו צחוך ארצו: וצין כתפיו. רומז למה שדרשו רצותינו. ורומז צג' שכינות הללו לשלשה מקדשים צמקדש ראשון ישכון לצטח עליו כענין שנאמ' וכבוד ה' מלא את בית ה'. ואמר על צית שני חופץ עליו כל היום שלא שרתה צו שכינה רק ה' מכסה ומנין עליו. וצין כתפיו שכן לימות המשיח כי ציוס ההוא קראו לירושלים כסא ה': (טז) וממגד ארץ ומלוארה. פי' ומנוגד ארץ המישו' ומאשר היא מלטה כי הזכיר ההרים והגבעו' ומזכיר גם הצקעה וארץ המישור. והרמז"ן פי' וממגד ארץ ומלוארה צרכת שדים ורחם כי כל האדם וכל הרמש אשר הוא חי נקרא מלוארה וכן ירעם הים ומלואו: ורצון שובכני סגה. כי שם נראה עליו תחלה ושכן ימים רצים על הר סיני שהוא מקום הסנה ומסיני צא ושכן ציראל: חבואחה. הצרכה הזאת: לראש יוסף. פי' מרזון השם ית' תצא לראש יוסף צרכה זאת. אי נמי רזון שוכני סנה תצא לראש יוסף וקורא צלשון נקצה הי' כן צלשון ארמית ורעות מלכא. ויש אומר לפי הפשט ורזון שוכני סנה תצואתה לראש יוסף לא מיצעי' שתצרך ארצו צמקומות הטובים אלא אפי' צמקום שהסנה שוכן ימלאו רזון שיהי' מתצרך: (יז) בכור שורו. כתצ הרמז"ן פשוטו של מקרא צעצור צצירך יוסף צתצואות דמה אותו לשור כי רצ תצואות צכח שור ואמר שיהיה לצבור אשר יוליד שורו הדר מלכות ורומז ליהושע שהוא ראשון לצית יוסף ויהיה לו גדולה ומלכות: וקרני ראם קרניו. של השור הנזכר וינגח צהס אפסי ארץ. ואמר כי קרניו שסס שנים הם רצנות אפרים והם אלפי מנשה הימץ לאפרים והשמחל נמנשה צירכס שיהיו לרצנות ולאלפים כמו רצנות אלפי ישראל: (כ) ברוך מרחיב גד. פי' ר' אצרהס צשציל שדימה אותו לאריה אמר צרוך המרמיצ לו שנתן לו צבורה וכל רוליו יצחמו ממנו ולין

תפה פי' הטור וזאת הברכה על התורה

מי יר לו. והרמז"ן כתב והנכוז שהוא על נחלתו כי השני שצטים שלקחו בעבר הירדן לא לקחו צגורל אלא נתן להם כל ארץ סיחון ועגו נחלתם רחצה ונסצה למעלה מכל השצטים ולא הזכיר כן ברלוצן כי די לו בתפלתו ואפשר כי לקחו צני גד יותר מצני רלוצן כי היו גצורים ונתן להם כל הספר והערים אשר צנו רצות מאשר לרלוצן. ועוד כי הם ציקשו הארץ תחלה כאשר פי' שם והנה הם סצת הרחצה הזאת : (כא) כי שם חלקת מחוקק ספוי' פי' ר' אצרהם חלקת כמו חלק מחוקק הוא הגדול והשליט כמו לצי לחוקקי ישראל וספון כמו וספון צארז [צתיכס]. צצתיכס ספונים. פי' כי ראה ארמונים ספונים כי חלק גדולי האמורי היה : צדקרה רה' עשה. איתא צמדרש וירא ראשית לו שלקה ארץ סיחון ועגו שהיא ראשית הכיבוש וצזה עשה צקה עם ישראל שצנה ערי עוצר וכל זקני ישראל ומוליהם וכל מי שלא היו יכולין לילך עמדו שם כל ימי הכיבוש שכצשו הארץ : (כב) יונק מן הבשן. כתב ר' אצרהם יונק ארץ לו חצר צמקרא והטעם דמהו לצצורתו לגור אריה כאשר ידלג צנצורתו מהר צסן : (כג) נפתלי שבע רצון. פרש"י שהיתה ארנו שציעה לכל רלון יושציה. והרמז"ן כתב והנכוז שהוא נמשך אל השם הנכצד פי' שצע ומלא רלון השם הנכצד וצרכתו : (כד) ברוך מבגים אשר. כ' הרמז"ן אס המ"ס תצוא ליתרון שיהיה צרוך אשר מכל הצנים כמו תצורך מנשים יהיה תימה איך ימעט משה שאר השצטים לאמור שצורך אשר מכל צני יעקב ועוד שלא נתקיימה צרכתו שלא היה כן. ורש"י כתב ראיתי צסיפרי ארץ לך צכל השצטים שנתצרך מצנים כאשר ואיני יודע כי'ד. והנה דעת רצותי' לפרש צרוך מצנים שיהיה מצורך צצנים רצים שיוליד ולכן אמרו שכל שאר השצטים צירך אותם צנצרה או צנחלתם ואשר לצדו צירך צצנים. וגירסת הנוסחאות שלנו צסיפרי ארץ לך שנתצרך צצנים כאשר. אצל קיום הצרכה הזאת לא נתצא' ואולי הוא מה שכ' צדצרי הימי' כל אלה צני אשר ראשי צית האצו' צרורים גצורי חיל ראשי הנשיאים והתיחס' צלצא המלחמה מספרם אנשים עשרים וששה אלף ולא נאמר שם צשאר השצטי' כשצח הזה. ועל דרך הפשט צרוך מצנים אשר פירושו כמו יהי רלוי פי' שיהא אשר מצורך מפי כל צני יעקב אציהם ורלוי לכל אחיו והטעם כי ארנו שמונה ומשס יצואו כל מעדני מלך לכל השצטים וכולם יאמרו יצרך השם הארץ הזאת אשר תוליא פירות האלה ויהיה מ"ס מצנים כמו מ"ס מד' ילא הדצר. ואונקלוס תרגס צרוך מצרכת צניא רוצה לומר כי יצאו מכל השצטים לקנות השנון ויהיו יהודה וכל ישראל רוכלין צכל מיני סחורות הטוצות שיצואו הכל וימכרו לו ויקנו השמן והגה הוא מצורך מכל הטוצ הנמצא לכל השצטים והוא טעם יהיה רלוי אחיו שימכרו לו ויקנו ממנו לרלון להם : (כה) ברזל ונחשת מנעליך. פי' שיהי' לו דלתות נחושה וצרימתי צרוז וכל הארץ נעולה צהם רמוז הוא שיסמור השם כל הארץ מאויב ומתנקס : וכימיך דבאיך. פי' רמז"ן כמו וצצאלך כי אומיות

פי' הטור וזאת הברכה על התורה תפו

אלה מתחלפות תדיר שנתה מדבבה במקום מזהבה. פי' וכימיק דצאיק שתי' ארנך זנת בשמן הנזכר ואתה תהי' טובל צו רגליך כל ימך לעולם. וכזון הוא מה שפירשו צו שהוא הפך מן דאזון נפש שימי הזקנה נקראת דאזון כי הם יעי הרעה והלער וימי הצחרות נקראת ימיו כי הם שלו לשמוח בהם פי' כימי ילדותך יהיו ימי זקנותך: (כו) אין באל ישורון. כי אין עם שיהי' לו כח כחך ישראל כי רוב שמים צעורך: (כו) מעונה אלהי קדם. יש מפרשים המעון שלך הוא אלהי קדם:

לך (א) ויראהו ה' את כל הארץ. כתב הרמב"ן את כל ארץ ישראל אשר מעבר

לירדן ואחרי כן הזכיר שהראה לו: את הגלעד עד דן. פי' מן הגלעד כי משה הי' עומד בחלקו של ראובן וחצי הר הגלעד ועריו הי' לצני ראוזן וחציו למנשה על כן יש לפרש מן הגלעד (עד דן) איננו (או היה) גלעד בלבד שהוא צארץ ישראל דכתיב גלעד אתה לי ראש הלבנון והזכיר עד דן שהוא סוף תחום א"י דכתיב שוט נא בכל שבטי ישראל מן ועד צאר שבע והזכיר אפרים ומנשה שהוא בצפונה של ארץ ישראל וארץ יהודה צדרומה דכתיב יהודה יעמוד על גבולה מנגב וצית יוסף יעמוד על גבולם מפנין ויהודה נטל כל דרומה של ארץ ישראל מהירדן ועד הים ודן נטל בצפונית מערבית והזכיר נפתלי הסמוך ליהודה ממזרח ולא הזכיר אשר ויששכר כי היז בתוך אפרים ומנשה דכתיב וצאשר יפגעו מפון וציששכר ממזרח ולא הזכיר שמעון כי לקח חלקו מצני יהודה ולא הזכיר בנימין שהיה גבולם בין בני יהודה ובין בני יוסף והזכיר עד הים האחרון שצניל וצולון שהוא לחוף ימים או שהיה צולון בכלל הנגב והכבר והזכיר צקעת ייחוד צעצור שהיא צקעה עמוקה ולא היתה נראת מראש הבר והראה אותה לו צמעשי הנם. והכלל שהראה לו כל נחלת ישראל דכתיב זאת הארץ אשר נשבעתי וכו' ורבותינו צספרי דרשו צמקומות האלה הנזכרים צכתוב. והראה לו הארץ צעצור שהיא מלאה כל טוב ומאשר הי' גלוי לפניו יתצרך רוב אהבה שאהב משה את ישראל ואת הארץ שמו. צראות הטובה צראות עיניו: (י) אשר ידעו ה' פנים אל פנים. פי' רש"י שהי' לצו גם צו ומדבר עמו כל שעה שיראה והקשה רמב"ן א"כ הי' לו לומר אשר ידע ה' פנים אל פנים ופי' הוא מלשון ואדעך צשם פי' לא קם צניא אשר גילה לו השם להיות אליו פנים אל פנים צדצור וכן מה אדם ותדעבו שתעשה לו צבד לשום דעתו עליו. ויתכן צעצור ששני אנשים המתראים פנים אל פנים נודעים זה לזה צראיה ההיא לכך אמר שידעו השם פא"פ וצכל ישראל נאמר פנים צפנים דבר ה' עמכם אצל שם פי' מתוך האש לומר שלא ראוהו פנים ממש [ר"ל להיות צדצור זה היכר עלם וידיעה מוחלט' כמו גני משה]. אלא שמעו מתוך האש: (יא) לכל האותות. פי' לא קם צניא צישראל לכל האותות. א"צ חוזר על אשר ידעו ה' פא"פ לכל האותות והמופתים

תפוז פי' הסוד וזאת הברכה על התורה

שעשה שכולם נעשו (בשמו הגדול) ושמעם. והנה גם בשאר נביאים נשמעו אותות ומופתים כאלהיו שעשה מופתים רבים אבל ההפלה למשה רבינו אמרו במדרש כל הנביאים כולם היו עושים נסים ע"י תפילה כחמה ליהושע וכן ה'רפת ועלירת גשמים לאלהיו וכן השונמית לאלישע אבל משה מיד ה' עושה ואין המדרש זה צרור. ורמז"ס כתב צמורה נבוכים כי ההפלה למשה הוא מה שאמר לפרעה לכל עבדיו ולכל ארצו ולעיני כל ישראל כי ה' לעיני החולקים עליו ולעיני המפסימים עמו אבל שאר נביאים עשו אותות ליחידים מצני אדם כענין ספרה נא לי וכן כולם. וכתב רמז"ן ואינו נכון כי עלירת גשמים לאלהיו וציאתם ה' דבר מפורסם מאד וגם כן היה גזירת אלהיו בצמורו חי ה' אס יהי' שנים האלה על ומטר וכן עמידת השמש ליהושע ה' לעיני כל ישראל וראו אותו מסוף העולם ועד סופו וכן קריעת הירדן כקריעת הים סוף נעשה לכל ישראל. אבל לפי פשוטו של מקרא הכל קשור ומחובר לשל מעלה לא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פא"ש ולעשות אותות ומופתים צד חזקה ומורא גדול כמשה ואם עשו מקנת מהם לא הגיעו לרובם ולא למעלה הגדולה שבהם כי לא ה' כיום סיני לפניו ולאחריו וכן לא הגיעו אותות הנביאים לזמן גדול כמו שהגיע הוא ע"ה כי אות המן תמידי ארבעים שנה ועמוד האש וענן גם הצאנר והשליו על דעת רבותינו ולכתם המדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב ולמאון ולא חסרו דבר: (יב) ולכל הירד החזקה. פי' הרמז"ן זו קריעת ים סוף שנאמר זו וירא ישראל את ה' הגדולה: ולכל המורא הגדול. זו מעמד הר סיני שנאמר למען תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ולפיכך הזכיר באלו שנעשו לעיני כל ישראל שמתחילה הזכיר כל מה שנעשה לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו. ונאפרי ים ולכל הירד החזקה זו מכת בצורות שנאמר כי צד חזקה ישלחם ולכל המורא גדול זו קריעת ים סוף ד"ל ולכל המורא הגדול זו מתן תורה: אשר עשה משה. פי' הרמז"ן שהבין והראה את הכל לעיני כל העם כמי הנפש אשר עשו צמור. לעשות את יום השבת כי משה לא עשה הירד החזקה וקמורא הגדול רק הכינם וצבעורו נעשו לעיני כל ישראל — חזק:

ס ל י ק

ותכל העבודה עבודת הקודש בעה"י ביום השישי עש"ק ר"ח מר חשון אליהו נביא במהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד לפרט פה הנובר קהל הקדש יראי אלהים ישרי לב מחזיקי אמונה במעשי צדקה וג"ח אנשי חכמה ומדע מתהלכים בתמים ושלמות עם אלהים

תפח

ואנשים היות כעם ככהן ה"ה מנהיגם הרב המאה"ג שלשלת היוחסין מו' נתן אדלער נ"י. ואמת שקטנה היריעה מהחל לפרט ולספר טובות כל או"א כאשר קצתתי בספורי במעשי החסד משלמי אמוני ישראל דק"ק פפד"מ יע"א שהרבה נגידים נ"י הטיבו עמדי מאוד ואיזה מהם הגדילו לעשות לעזרני בכל ענינים וכ"ב יחידי סגולה דק"ק קאפפענהאגען ואם רציתי לפרט הי' ראוי לפרט טובות כל או"א אלי וחדבר הזה אי אפשר מכמה טעמים לכן נקטה נפשי להזכיר צדקתם בכלל וכולם שוים לטובה להשיב נפש עיפה ולתמוך נכה וכא רוח אשר בכל תפוצות הארץ לא יערוך אומה ולשון לנוחלי מידות אבינו אברהם. ע"כ פרשתי ידי אליך אלהי אברהם זכור ליראך חסדם טובתם וצדקתם ע"ע אמן.

לכבוד המגיה !

ה"ה אדוני וידידי הרבני המופלג ומושלם בשלימות חכמים מפורסמים כק"ש מו' שלמה זלמן פרענסדארף סגל.

ידידיו עוד כמו רגע עמלתי, מקום בספר למנחת הגבלתי, והנה הפועלים לחצוני והבדלתי, לבשם במשקל התנועות חדלתי, ובזה תסלח החטא תוחלתי: ועתה יקרי וחביבי תשורה אין להביא, כ"א ברכת ניבי, קחם לרצון בחובי, וכאשר עם לבבי.

ידיד ד'; עשות פרי ורוחה,
לא אוסף מר צורח.

רב שלומך עד בלי ירח
שלמה דאגה, נס אנחה,

הראת לכל טובך מתעלומך;
כחפץ נפשך, וזולתך תרוהו,
ישלחו ידיך טרם שאלתו:
יקראוך אברך לימי עלומך!

זבדוני רחמיך במעשי חסדים,
לקח קנית מפנינים יפעתו
מתיקות דבשך יתר מרעבהו
נוצר תאנה יאכל מגדים,

טרף תדשנם חכמה ובינה:
וחכמים באשרם יפצחו רנה.

פרנס ישווק לעמך ומורה,
סגלת מלכים בעשרם פורה,

הכ"ד עבדו וידידו מאיר במוהר"מ עמק שושן